

YOSH TARBIYACHILARNING KASBIY IJTIMOIIY MOSLASHUVINI TA’MINLASHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Rasulova Durdonaxon Xoshimjon qizi

*Namangan davlat Pedagogika instituti Ta’lim tarbiya nazariyasi va metodikasi (Maktabgacha
ta’lim) 2- bosqich magistranti*

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23186204>

Annotatsiya. Mazkur maqolada yosh tarbiyachilarning kasbiy-ijtimoiy moslashuvini ta’minlashning pedagogik shart-sharoitlari tahlil etilgan. Yosh mutaxassislarning maktabgacha ta’lim tashkilotidagi kasbiy faoliyatga kirishishi, pedagogik jamoaga integratsiyalashuvi, kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishi hamda ta’lim-tarbiya jarayonida mustaqil faoliyat yuritishiga ta’sir etuvchi pedagogik omillar yoritilgan. Shuningdek, mentorlik va metodik ko‘mak, qulay psixologik-pedagogik muhitni shakllantirish, yosh tarbiyachilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish, kasbiy refleksiya va uzluksiz malaka oshirishni tashkil etish kasbiy-ijtimoiy moslashuvning muhim shartlari sifatida asoslangan. Maqolada yosh tarbiyachilarning kasbiy faoliyatga samarali moslashuvini ta’minlashda ta’lim tashkiloti rahbariyati, tajribali pedagoglar va metodik xizmatning hamkorligi muhim ahamiyat kasb etishi ilmiy-nazariy jihatdan yoritilgan.

Kalit so‘zlar: yosh tarbiyachi, kasbiy moslashuv, ijtimoiy moslashuv, pedagogik shart-sharoitlar, kasbiy kompetensiya, mentorlik, pedagogik jamoa, metodik ko‘mak, kasbiy refleksiya, maktabgacha ta’lim.

Аннотация. В статье анализируются педагогические условия обеспечения профессионально-социальной адаптации молодых воспитателей. Раскрываются особенности включения молодых специалистов в профессиональную деятельность в организациях дошкольного образования, их интеграции в педагогический коллектив, развития профессиональных компетенций и формирования способности к самостоятельной организации образовательно-воспитательного процесса. Обосновано значение наставничества и методической поддержки, создания благоприятной психолого-педагогической среды, учета индивидуальных потребностей молодых воспитателей, развития профессиональной рефлексии и организации непрерывного повышения квалификации как важнейших условий их профессионально-социальной адаптации. Особое внимание уделяется взаимодействию администрации образовательной организации, опытных педагогов и методической службы в обеспечении эффективного процесса адаптации молодых воспитателей к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: молодой воспитатель, профессиональная адаптация, социальная адаптация, педагогические условия, профессиональная компетентность, наставничество, педагогический коллектив, методическая поддержка, профессиональная рефлексия, дошкольное образование.

Abstract. This article analyzes the pedagogical conditions for ensuring the professional and social adaptation of young preschool educators. It examines the process of young specialists' entry into professional activity in preschool education organizations, their integration into the teaching staff, development of professional competencies, and acquisition of the ability to independently organize educational and upbringing processes. The study substantiates the importance of mentoring and methodological support, creating a favorable psychological and pedagogical environment, taking into account the individual needs of young educators,

developing professional reflection, and organizing continuous professional development as key conditions for effective professional and social adaptation. Particular attention is paid to cooperation among the administration of educational organizations, experienced teachers, and methodological services in facilitating the effective adaptation of young educators to professional activity.

Keywords: young educator, professional adaptation, social adaptation, pedagogical conditions, professional competence, mentoring, teaching staff, methodological support, professional reflection, preschool education.

KIRISH. Bugungi kunda maktabgacha ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar ta’lim-tarbiya jarayonining mazmuni va sifatini takomillashtirish bilan bir qatorda, ushbu jarayonni bevosita tashkil etuvchi pedagog kadrlarning kasbiy salohiyatini rivojlantirishga ham alohida e’tibor qaratishni taqozo etmoqda. Ayniqsa, maktabgacha ta’lim tashkilotlariga yangi ishga kirib kelayotgan yosh tarbiyachilarning kasbiy faoliyatga moslashuvi, pedagogik jamoaga integratsiyalashuvi, kasbiy vazifalarni mustaqil bajarishga tayyorligi hamda bolalar bilan samarali pedagogik munosabatlarni yo’lga qo’yishi ta’lim sifatini ta’minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Chunki yosh mutaxassisning oliy ta’lim muassasasida egallagan nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan uyg’unlashtirishi doimo ham bir xil kechmaydi. U yangi mehnat muhiti, pedagogik jamoa, kasbiy mas’uliyat, tarbiyalanuvchilarning individual xususiyatlari, ota-onalar bilan hamkorlik va ta’lim tashkilotining ichki me’yoriy talablari bilan bog’liq ko’plab yangi vazifalarga duch keladi.

Yosh tarbiyachining kasbiy faoliyatga kirishishi faqatgina mehnat vazifalarini bajarishni o’zlashtirish jarayoni emas, balki uning yangi ijtimoiy va kasbiy muhitga moslashishini ham anglatadi. Shu nuqtayi nazardan, kasbiy-ijtimoiy moslashuv tushunchasi yosh mutaxassisning kasbiy faoliyat mazmunini, pedagogik me’yor va qadriyatlarini, jamoaviy munosabatlarni hamda kasbiy xulq-atvor talablarini o’zlashtirishi bilan bog’liq murakkab pedagogik jarayon sifatida namoyon bo’ladi. Bunda yosh tarbiyachining shaxsiy faolligi bilan bir qatorda, u faoliyat yuritayotgan ta’lim tashkilotida yaratilgan pedagogik muhit, tajribali pedagoglarning ko’magi, metodik xizmatning faoliyati, rahbariyatning qo’llab-quvvatlashi va mentorlik tizimining samaradorligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida tarbiyachi faoliyati o’ziga xos murakkablikka ega. Tarbiyachi nafaqat bolalarga ta’lim va tarbiya beruvchi mutaxassis, balki ularning yosh va individual xususiyatlarini o’rganuvchi, rivojlanish dinamikasini kuzatuvchi, ota-onalar bilan hamkorlik qiluvchi hamda guruhdagi ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantiruvchi pedagog sifatida faoliyat olib boradi. Shu sababli yosh tarbiyachining kasbiy moslashuvi jarayonida nazariy bilimlarning amaliy ko’nikmalarga aylanishi, pedagogik vaziyatlarda to’g’ri qaror qabul qilish, muloqot madaniyatini shakllantirish, o’z faoliyatini tahlil qilish va kasbiy mas’uliyatni anglash kabi kompetensiyalarni rivojlantirish zarur. Mazkur kompetensiyalarni shakllantirish esa tasodifiy yoki faqat individual tajriba asosida emas, balki muayyan pedagogik shart-sharoitlar tizimi asosida tashkil etilishini talab qiladi.

Yosh pedagoglarning kasbiy faoliyatga moslashuvida dastlabki ish tajribasi alohida ahamiyatga ega. Faoliyatning dastlabki bosqichida yosh tarbiyachida o’z kasbiy imkoniyatlariga nisbatan ishonchsizlik, pedagogik vaziyatlarda ikkilanish, jamoa bilan munosabat o’rnatishda qiyinchilik, ish yuklamasini to’g’ri taqsimlay olmaslik yoki nazariy bilimlarni amaliy vaziyatga tatbiq etishda muayyan muammolar yuzaga kelishi mumkin. Bunday holatlarning oldini olish va

28.09.2026

yosh mutaxassisning kasbiy salohiyatini to’laqonli namoyon etishi uchun unga tizimli pedagogik yordam ko’rsatish zarur. Ayniqsa, tajribali tarbiyachilarning mentor sifatidagi faoliyati, ochiq mashg’ulot va pedagogik kuzatuvlar, metodik maslahatlar, kasbiy muloqot va refleksiv tahlil mexanizmlaridan foydalanish yosh mutaxassisning kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko’rsatishi mumkin.

Kasbiy-ijtimoiy moslashuvning samaradorligi ko’p jihatdan ta’lim tashkilotida mavjud ijtimoiy-pedagogik muhitning xususiyatlariga bog’liq. Yosh tarbiyachi o’zini pedagogik jamoaning to’laqonli a’zosi sifatida his qilishi, o’z fikrini erkin ifodalashi, kasbiy masalalar yuzasidan maslahat olishi, xatolarini tahlil qilish va ulardan tegishli xulosalar chiqarish imkoniyatiga ega bo’lishi lozim. Bunday muhit yosh mutaxassisda kasbiy tashabbuskorlik, mas’uliyat, hamkorlik, o’z-o’zini rivojlantirish va kasbiy refleksiya ko’nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Aksincha, yosh pedagogning faoliyatini faqat nazorat qilishga asoslangan yondashuv uning tashabbuskorligini cheklashi va kasbiy moslashuv jarayonini murakkablashtirishi mumkin. Shuning uchun zamonaviy maktabgacha ta’lim tashkilotida nazorat va qo’llab-quvvatlash, talabchanlik va pedagogik hamkorlik, mustaqillik va metodik yo’naltirish o’rtasidagi muvozanatni ta’minlash muhim pedagogik vazifa sifatida namoyon bo’ladi.

Shuningdek, zamonaviy ta’lim jarayonining raqamlashtirilishi yosh tarbiyachilarning kasbiy-ijtimoiy moslashuviga qo’yiladigan talablarni ham kengaytirmoqda. Pedagogik faoliyatda raqamli texnologiyalar, elektron ta’lim resurslari, multimedia vositalari, interaktiv metodlar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bo’yicha kompetensiyalarning mavjudligi yosh mutaxassisning kasbiy imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, raqamli muhitda axborotni tanlash, undan pedagogik maqsadda samarali foydalanish, bolalarning yosh xususiyatlariga mos raqamli resurslarni ajratish va pedagogik jarayonga texnologiyalarni maqsadga muvofiq integratsiya qilish ham muhim ahamiyatga ega.

Yosh tarbiyachilarning kasbiy-ijtimoiy moslashuvi masalasi nafaqat alohida pedagogning kasbiy rivojlanishi, balki maktabgacha ta’lim tashkilotining barqaror faoliyati va ta’lim-tarbiya sifatiga ham bevosita ta’sir ko’rsatadi. Kasbiy jihatdan qo’llab-quvvatlangan va ijtimoiy muhitga muvaffaqiyatli integratsiyalashgan yosh tarbiyachi o’z faoliyatiga mas’uliyat bilan yondashishi, pedagogik yangiliklarni qabul qilishi, o’z ustida muntazam ishlashi va tarbiyalanuvchilar bilan samarali pedagogik munosabatlarni shakllantirishi uchun kengroq imkoniyatga ega bo’ladi. Shu bois yosh mutaxassislarni kasbiy faoliyatga tayyorlash bilan bir qatorda, ularning ish joyidagi dastlabki moslashuv davrini pedagogik jihatdan to’g’ri tashkil etish ham dolzarb ilmiy-amaliy masalalardan biridir.

Mazkur muammoni tadqiq etishda kasbiy moslashuvni faqat individual psixologik jarayon sifatida emas, balki shaxs, pedagogik jamoa va ta’lim tashkiloti o’rtasidagi o’zaro ta’sirga asoslangan yaxlit pedagogik jarayon sifatida qarash maqsadga muvofiq. Bunday yondashuv yosh tarbiyachining kasbiy kompetensiyalari bilan bir qatorda uning ijtimoiy munosabatlari, kasbiy qadriyatlari, pedagogik pozitsiyasi, kommunikativ faoliyati va o’z-o’zini rivojlantirish ehtiyojlarini ham hisobga olish imkonini beradi.

ASOSIY QISM

Yosh tarbiyachilarning kasbiy-ijtimoiy moslashuvi ko’p omilli va bosqichma-bosqich kechadigan pedagogik jarayon bo’lib, uning samaradorligi yosh mutaxassisning shaxsiy imkoniyatlari bilan bir qatorda, faoliyat yuritayotgan maktabgacha ta’lim tashkilotida yaratilgan shart-sharoitlarga ham bevosita bog’liq. Kasbiy moslashuv jarayonida yosh tarbiyachi avvalo

28.09.2026

o‘zining nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtirish, kasbiy vazifalarni mustaqil bajarish, tarbiyalanuvchilar bilan pedagogik munosabatlarni shakllantirish va pedagogik jamoaning mavjud me‘yorlariga moslashish zaruratiga duch keladi. Shu sababli yosh mutaxassisning kasbiy faoliyatga kirishishini faqat ish jarayoniga ko‘nikish sifatida emas, balki uning kasbiy kompetensiyalari, ijtimoiy munosabatlari va pedagogik pozitsiyasi shakllanadigan murakkab jarayon sifatida baholash lozim.

Kasbiy-ijtimoiy moslashuvning muhim xususiyati shundaki, unda ikki jarayon o‘zaro uyg‘unlashadi. Bir tomondan, yosh tarbiyachi ta’lim tashkilotining mavjud talablari, me‘yorlari, ish tartibi va pedagogik faoliyat mazmuniga moslashadi. Ikkinchi tomondan esa, u o‘zining bilim, ko‘nikma, qobiliyat va ijodiy imkoniyatlari orqali pedagogik muhitga muayyan yangiliklar olib kiradi. Demak, moslashuvni faqat shaxsning mavjud muhitga moslashishi sifatida talqin qilish biryoqlama yondashuv bo‘ladi. Samarali kasbiy moslashuv o‘zaro ta’sirga asoslangan jarayon bo‘lib, unda pedagog ham muhitga moslashadi, ham o‘zining professional faoliyati orqali ushbu muhitning rivojlanishiga hissa qo‘shadi.

Yosh tarbiyachilarning kasbiy-ijtimoiy moslashuvini ta’minlashda, avvalo, qulay pedagogik muhitni shakllantirish muhim shart hisoblanadi. Pedagogik muhit yosh mutaxassisning kasbiy faoliyatini amalga oshirishi uchun zarur bo‘lgan moddiy, tashkiliy, metodik, ijtimoiy va psixologik imkoniyatlar majmuini o‘z ichiga oladi. Bunday muhitda yosh tarbiyachiga o‘z faoliyatini rejalashtirish, mashg‘ulotlarni tashkil etish, tarbiyalanuvchilar bilan individual va guruhli ishlash, ota-onalar bilan muloqot qilish hamda pedagogik faoliyat natijalarini tahlil etish uchun zarur sharoit yaratiladi.

Pedagogik muhitning samaradorligi, eng avvalo, ta’lim tashkilotidagi munosabatlar madaniyati bilan belgilanadi. Yosh tarbiyachi jamoaga kelgan dastlabki davrda o‘zini begona yoki faqat topshiriqlarni bajaruvchi xodim sifatida emas, balki pedagogik jamoaning faol a’zosi sifatida his qilishi muhimdir. Buning uchun tajribali pedagoglarning yosh mutaxassisga nisbatan hamkasblik, hamkorlik va maslahatga tayyorlik asosidagi munosabati muhim ahamiyat kasb etadi. Yosh tarbiyachining fikrini tinglash, uning tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash, kasbiy qiyinchiliklarini muhokama qilish va muammolarni birgalikda hal etish jamoaga ijtimoiy integratsiyalashuvni tezlashtiradi.

Mazkur jarayonda mentorlik instituti alohida pedagogik ahamiyatga ega. Mentorlik tajribali pedagog tomonidan yosh mutaxassisga kasbiy faoliyatning dastlabki bosqichlarida tizimli metodik va amaliy yordam ko‘rsatishni nazarda tutadi. Mentor yosh tarbiyachiga tayyor yechimlarni berish bilan cheklanib qolmasdan, uning mustaqil fikrlashi va pedagogik qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga yo‘naltirilishi lozim. Buning uchun mentor va yosh tarbiyachi o‘rtasida individual maslahatlar, mashg‘ulotlarni kuzatish, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, birgalikda rejalashtirish va faoliyat natijalarini muhokama qilish kabi shakllardan foydalanish mumkin.

Mentorlikning samaradorligi uning nazorat vositasiga aylanib qolmasligi bilan ham bog‘liq. Agar mentorning asosiy vazifasi yosh tarbiyachining xatolarini aniqlash va kamchiliklarini ko‘rsatishdan iborat bo‘lib qolsa, bunday yondashuv yosh mutaxassisning o‘ziga bo‘lgan ishonchini pasaytirishi mumkin. Aksincha, mentorlik jarayonida xato va qiyinchiliklar kasbiy o‘sish uchun tabiiy tajriba sifatida qaralib, ularni tahlil qilish va bartaraf etish yo‘llari birgalikda izlanishi maqsadga muvofiq. Shu jihatdan mentorlik “nazorat qilish”dan ko‘ra “rivojlantirish va qo‘llab-quvvatlash” tamoyiliga asoslanishi kerak.

Yosh tarbiyachilarning kasbiy-ijtimoiy moslashuvini ta’minlashning yana bir muhim sharti — individual pedagogik yondashuvdir. Har bir yosh mutaxassisning kasbiy tayyorgarlik darajasi, amaliy tajribasi, kommunikativ qobiliyati, qiziqishlari va kasbiy ehtiyojlari bir xil bo’lmaydi. Shu sababli barcha yosh pedagoglarga bir xil mazmundagi metodik ko’rsatmalarni berish bilan cheklanib qolish moslashuvning individual xususiyatlarini to’liq hisobga olmaydi. Yosh tarbiyachining kuchli va rivojlantirilishi zarur bo’lgan jihatlarini aniqlash, unga mos individual rivojlanish yo’nalishini belgilash hamda natijalarni muntazam kuzatib borish pedagogik moslashuv samaradorligini oshiradi.

Kasbiy moslashuv jarayonida yosh tarbiyachining kommunikativ kompetensiyasi ham muhim o’rin tutadi. Maktabgacha ta’lim tashkilotida tarbiyachi bir vaqtning o’zida tarbiyalanuvchilar, ota-onalar, hamkasblar, rahbariyat va boshqa mutaxassislar bilan muloqot qiladi. Shu sababli uning nutq madaniyati, tinglash qobiliyati, pedagogik takt, nizoli vaziyatlarni konstruktiv hal qilish ko’nikmasi va hamkorlikka tayyorligi kasbiy faoliyat samaradorligining muhim ko’rsatkichlaridan hisoblanadi. Ayniqsa, yosh tarbiyachiga ota-onalar bilan muloqot qilish, bolaning rivojlanishi haqida ma’lumot berish, pedagogik muammolarni muhokama qilish va turli fikrlarni murosali tarzda uyg’unlashtirish bo’yicha amaliy tavsiyalar berilishi zarur.

Yosh mutaxassisning kasbiy-ijtimoiy moslashuvida pedagogik jamoaning ijtimoiy-psixologik muhiti ham katta ahamiyatga ega. Sog’lom jamoaviy muhit o’zaro hurmat, ishonch, hamkorlik, mas’uliyat va kasbiy tajriba almashinuvi asosida shakllanadi. Tajribali pedagoglarning o’z tajribalarini yosh hamkasblari bilan bo’lishishi, birgalikda metodik tadbirlar tashkil etishi, ochiq mashg’ulotlar o’tkazishi va pedagogik muammolarni jamoaviy muhokama qilishi yosh tarbiyachining kasbiy dunyoqarashini kengaytiradi. Bunday jarayon, ayniqsa, nazariy bilimlarning amaliy tajribaga aylanishida muhim vosita bo’lib xizmat qiladi.

Kasbiy moslashuvni ta’minlashda metodik xizmatning faoliyati ham tizimli tashkil etilishi lozim. Metodik yordam yosh tarbiyachining amaliy faoliyatida uchraydigan muammolarga mos, aniq va amaliy yo’naltirilgan bo’lishi kerak. Umumiy tavsiyalar bilan bir qatorda mashg’ulotlarni rejalashtirish, rivojlantiruvchi muhitni tashkil etish, didaktik materiallardan foydalanish, bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish, kuzatuv natijalarini qayd etish va pedagogik faoliyatni baholash bo’yicha amaliy metodik ko’rsatmalar berilishi maqsadga muvofiq.

Shuningdek, yosh tarbiyachining kasbiy moslashuvi uzluksiz kasbiy rivojlanish bilan uzviy bog’liq. Zamonaviy maktabgacha ta’lim tizimida pedagogdan faqat mavjud bilimlarni qo’llash emas, balki yangi pedagogik texnologiyalarni o’rganish, zamonaviy metodlardan foydalanish, axborot texnologiyalarini pedagogik faoliyatga integratsiya qilish va o’z ustida muntazam ishlash talab etiladi. Shu sababli yosh tarbiyachilar uchun qisqa muddatli seminarlar, amaliy treninglar, mahorat darslari, metodik birlashmalar faoliyati va tajriba almashish tadbirlarini muntazam tashkil etish ularning kasbiy rivojlanishini qo’llab-quvvatlaydi.

Kasbiy moslashuvning muhim tarkibiy qismlaridan biri kasbiy refleksiya. Refleksiya pedagogning o’z faoliyati, qarorlari, erishgan natijalari va yo’l qo’ygan kamchiliklarini tahlil qilish qobiliyatini anglatadi. Yosh tarbiyachi o’z faoliyatini muntazam tahlil qilish orqali “Men qanday pedagogik vazifani bajardim?”, “Qaysi metod samarali bo’ldi?”, “Qanday qiyinchilik yuzaga keldi?”, “Uning sababi nimada?” va “Keyingi faoliyatimda nimani o’zgartirishim kerak?” kabi savollarga javob topishga harakat qiladi. Bunday refleksiv yondashuv yosh mutaxassisning tajribani shunchaki boshdan kechirish emas, balki undan pedagogik xulosa chiqarish imkoniyatini kengaytiradi.

28.09.2026

Kasbiy refleksiyaning rivojlantirish uchun yosh tarbiyachining pedagogik portfoliolarini yuritish, faoliyat natijalarini tahlil qilish, mashg’ulotlardan keyingi o’z-o’zini baholash, mentor bilan refleksiv suhbatlar o’tkazish va individual kasbiy rivojlanish rejasini tuzish kabi vositalardan foydalanish mumkin. Bunda baholashning asosiy maqsadi yosh pedagogni jazolash yoki uning faoliyatidagi kamchiliklarni qayd etish emas, balki keyingi rivojlanish yo’nalishlarini aniqlashdan iborat bo’lishi lozim.

Yosh tarbiyachilarning kasbiy-ijtimoiy moslashuviga raqamli pedagogik muhit ham ta’sir ko’rsatadi. Raqamli texnologiyalardan oqilona foydalanish pedagogning metodik imkoniyatlarini kengaytirishi, ta’limiy materiallarni yaratish va saqlash, hamkasblar bilan tajriba almashish hamda kasbiy rivojlanish resurslaridan foydalanish imkonini berishi mumkin. Shu bilan birga, raqamli vositalardan foydalanishning o’zi kasbiy moslashuvni ta’minlamaydi; asosiy masala ularni pedagogik maqsadga muvofiq tanlash va ta’lim-tarbiya jarayoniga integratsiya qilishdan iborat. Demak, yosh tarbiyachining raqamli kompetensiyasini rivojlantirish ham zamonaviy kasbiy moslashuvning tarkibiy yo’nalishlaridan biridir.

Kasbiy-ijtimoiy moslashuvni ta’minlashda ta’lim tashkiloti rahbariyatining boshqaruv yondashuvi ham alohida ahamiyatga ega. Rahbariyat tomonidan yosh mutaxassisni ish jarayoniga bosqichma-bosqich jalb etish, uning kasbiy vazifalarini aniq belgilash, zarur metodik resurslar bilan ta’minlash, mentor biriktirish va muntazam fikr-mulohaza berish moslashuv jarayonining izchilligini ta’minlaydi. Bunda yosh tarbiyachiga nisbatan ortiqcha talabchanlik yoki aksincha, uning kasbiy rivojlanishini e’tiborsiz qoldirish emas, balki mustaqillik va pedagogik ko’mak o’rtasidagi maqbul nisbatni shakllantirish muhimdir.

Yosh tarbiyachilarning kasbiy-ijtimoiy moslashuvini shartli ravishda bir necha o’zaro bog’liq yo’nalishlar asosida tavsiflash mumkin: kasbiy vazifalarni o’zlashtirish, pedagogik jamoaga integratsiyalashuv, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish, metodik faoliyatni takomillashtirish, mustaqil pedagogik qaror qabul qilish, kasbiy refleksiyaning shakllantirish va uzluksiz o’z-o’zini rivojlantirish. Mazkur yo’nalishlarning birortasining e’tibordan chetda qolishi moslashuv jarayonining yaxlitligiga ta’sir qilishi mumkin.

Shu nuqtayi nazardan, yosh tarbiyachilarning kasbiy-ijtimoiy moslashuvini ta’minlovchi pedagogik shart-sharoitlarni yagona tizim sifatida ko’rish maqsadga muvofiq. Ushbu tizimning tarkibiy qismlarini qulay pedagogik muhit, individual yondashuv, mentorlik va metodik qo’llab-quvvatlash, sog’lom jamoaviy munosabatlar, kasbiy refleksiya, uzluksiz malaka oshirish, raqamli kompetensiyani rivojlantirish hamda rahbariyatning pedagogik ko’magi tashkil etadi. Mazkur shart-sharoitlar o’zaro uyg’un holda amalga oshirilgandagina yosh tarbiyachining kasbiy faoliyatga moslashuvi barqaror va samarali tus oladi.

Demak, yosh tarbiyachilarning kasbiy-ijtimoiy moslashuvi bir martalik tadbir emas, balki ta’lim tashkilotining doimiy pedagogik qo’llab-quvvatlash tizimini talab qiladigan jarayondir. Uning samaradorligi yosh mutaxassisning shaxsiy faolligi, kasbiy tayyorgarligi va o’z-o’zini rivojlantirishga intilishi bilan bir qatorda, ta’lim tashkilotining pedagogik muhiti, mentorlik tizimi, metodik xizmat, jamoaviy hamkorlik va boshqaruv mexanizmlarining qay darajada uyg’un tashkil etilganiga bog’liq. Shu bois yosh tarbiyachining kasbiy-ijtimoiy moslashuvini ta’minlash maktabgacha ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi muhim pedagogik vazifalardan biri sifatida qaralishi lozim.

XULOSA

Yosh tarbiyachilarning kasbiy-ijtimoiy moslashuvi zamonaviy maktabgacha ta’lim tizimida pedagogik faoliyat sifatini ta’minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Tadqiqot

28.09.2026

tahlillari shuni ko‘rsatadiki, yosh mutaxassisning kasbiy faoliyatga moslashuvi faqatgina uning egallagan nazariy bilimlarini amaliyotda qo‘llay olish darajasi bilan belgilanmaydi. Mazkur jarayon yosh tarbiyachining yangi kasbiy muhitni anglab yetishi, pedagogik jamoaga integratsiyalashuvi, kasbiy vazifalarni mustaqil bajarishi, tarbiyalanuvchilar va ota-onalar bilan samarali munosabat o‘rnatishi, shuningdek, o‘z faoliyatini muntazam tahlil qilib borishi bilan uzviy bog‘liq.

Yosh tarbiyachilarning kasbiy-ijtimoiy moslashuvini samarali tashkil etish uchun ta’lim tashkilotida yaxlit pedagogik shart-sharoitlar tizimini shakllantirish zarur. Bunda, avvalo, qulay va qo‘llab-quvvatlovchi pedagogik muhitni yaratish, yosh mutaxassisning individual kasbiy ehtiyojlarini hisobga olish, tajribali pedagoglar tomonidan mentorlik va metodik yordam ko‘rsatish, sog‘lom pedagogik jamoaviy munosabatlarni shakllantirish hamda yosh tarbiyachining kasbiy tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega.

Tahlillar asosida mentorlik yosh tarbiyachilarning kasbiy moslashuvini jadallashtiruvchi samarali pedagogik mexanizmlardan biri ekanligi aniqlandi. Mentorlik jarayoni nazorat qilishga emas, balki maslahat berish, tajriba almashish, pedagogik vaziyatlarni birgalikda tahlil qilish va yosh mutaxassisning mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga yo‘naltirilishi lozim. Bunday yondashuv yosh tarbiyachining kasbiy ishonchini mustahkamlash, amaliy qiyinchiliklarni bartaraf etish va pedagogik faoliyatga ijodiy yondashuvini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, yosh tarbiyachilarning kasbiy-ijtimoiy moslashuvida kasbiy refleksiyaning ahamiyati yuqori ekanligi ko‘rsatildi. O‘z faoliyatini tahlil qilish, pedagogik vaziyatlarga tanqidiy va konstruktiv baho berish, xatolardan tegishli xulosa chiqarish hamda keyingi faoliyat uchun rivojlanish yo‘nalishlarini belgilash yosh mutaxassisning kasbiy yetukligiga zamin yaratadi. Shu sababli refleksiv faoliyatni mentorlik, metodik maslahat va individual kasbiy rivojlanish dasturlari bilan uyg‘unlashtirish maqsadga muvofiq.

Bugungi raqamli ta’lim sharoitida yosh tarbiyachilarning kasbiy moslashuvi raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish bilan ham chambarchas bog‘liq. Zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalaridan maqsadli foydalanish, elektron resurslardan foydalanish, metodik tajriba almashish va raqamli ta’lim vositalarini pedagogik jarayonga integratsiya qilish yosh mutaxassisning kasbiy imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, texnologik vositalardan foydalanish pedagogik maqsad va tarbiyalanuvchilarning yosh xususiyatlariga mos ravishda tashkil etilishi lozim.

Umuman olganda, yosh tarbiyachilarning kasbiy-ijtimoiy moslashuvini ta’minlash qulay pedagogik muhit, mentorlik, metodik qo‘llab-quvvatlash, individual yondashuv, sog‘lom jamoaviy munosabat, kommunikativ kompetensiya, kasbiy refleksiya va uzluksiz kasbiy rivojlanish kabi omillarning o‘zaro uyg‘unligiga asoslanishi kerak. Mazkur shart-sharoitlarning tizimli ravishda tashkil etilishi yosh tarbiyachining kasbiy faoliyatga tezroq va samaraliroq moslashishiga, uning pedagogik salohiyatini to‘liq namoyon etishiga hamda maktabgacha ta’lim tashkilotida ta’lim-tarbiya jarayoni sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Shu asosda, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida yosh tarbiyachilarni kasbiy faoliyatga moslashtirishning uzluksiz tizimini ishlab chiqish, dastlabki ish faoliyati davrida individual pedagogik kuzatuv va maslahatlarni yo‘lga qo‘yish, mentorlik faoliyatini institutsional jihatdan mustahkamlash, yosh mutaxassislarning kasbiy ehtiyojlarini muntazam diagnostika qilish hamda ularning individual kasbiy rivojlanish dasturlarini shakllantirish maqsadga muvofiq. Bunday

28.09.2026

yondashuv yosh tarbiyachining nafaqat mavjud pedagogik muhitga moslashishini, balki ushbu muhitning faol, tashabbuskor va ijodkor ishtirokchisiga aylanishini ta’minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qodirova F.R., Toshpo‘latova Sh.Q., Kayumova N.M., A‘zamova M.N. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: Tafakkur, 2019.
2. Sodiqova Sh.A. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: Tafakkur bo‘stoni, 2013.
3. Kayumova N.M. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: TDPU, 2013.
4. Xomidova D. Maktabgacha ta’limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish. – Namangan: Usmon Nosir media, 2023. – 280 b.
5. Asranbayeva M., Olimova D., Arslanova U. Maktabgacha ta’lim-tarbiyani tashkil etish. – Namangan, 2023.
6. O‘rinova F.O., To‘xtaboyeva M.G‘. Maktabgacha ta’lim tashkiloti pedagoglarining kasbiy kompetentligini shakllantirish muammolari // Ta’lim va taraqqiyot ilmiy-uslubiy jurnali. – 2025. – №6.
7. Jumanazarova G. Pedagogik jamoada ijobiy munosabatlar o‘rnatishning psixologik va pedagogik usullari // Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan. – 2025. – T.3. – №1. – B.282–288.
8. Olimjonova O.H. Strukturaviy boshqaruv asosida maktabgacha ta’lim jarayonlari samaradorligini ta’minlash mexanizmlarini takomillashtirish. PhD dissertatsiyasi. – Namangan, 2025.
9. Gaynazarova G.A. Malaka oshirish jarayonida maktabgacha ta’lim tashkilotlari tarbiyachilari kasbiy kompetentligini rivojlantirish. Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. – Namangan davlat universiteti, 2020.